

РОЗДІЛ 4 ПРАВО

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.17>

Деменко Олександр Євгенович,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри фінансового права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID ID: 0009-0005-4992-9907

ДОКТРИНАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЩОДО СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

A DOCTRINAL VIEW OF THE PRINCIPLES OF THE STATE FINANCIAL SECURITY REGARDING THE ADMINISTRATION OF TAXES AND FEES

У даній статті автором розглянуті, зокрема, але не виключно, теоретичні аспекти доктринального підходу до забезпечення фінансової безпеки держави, зокрема в контексті спрямованості на справляння податків та зборів. Станом на сьогодні в доктрині існує багато позицій з приводу визначення поняття фінансової безпеки та його змісту, а також велика кількість нормативно-правових актів, пов'язаних з регулюванням різних сфер фінансової безпеки. Оскільки забезпечення належного рівня фінансової безпеки є обов'язковою умовою її функціонування, необхідно налагодити внутрішню та зовнішню збалансованість її підсистем за допомогою нормативно-правового регулювання. Враховуючи зарубіжний досвід та вже існуюче українське законодавство, автором пропонується розробити закон, який об'єднував би всі положення, пов'язані з функціонуванням фінансової безпеки. Закон повинен містити інформацію про поняття фінансової безпеки та його зміст; про регулятора фінансової безпеки; види та методи фінансово контролю та моніторингу, а також уповноважених органів для їх здійснення тощо. Через недосконалість нормативного врегулювання, створюються загрози фінансовій безпеці України, що породжує виникнення та поширення економічної злочинності в нашій державі. Серед основних правопорушень, пов'язаних з фінансовою безпекою, можна назвати несплату податків та приховування доходів, шахрайство з фінансовими ресурсами, штучне підвищення та утримання високих цін на товари, приховування іноземної валюти з метою збільшення ціни на неї тощо. Все це і не тільки потребує вирішення, а тому важливо мати належну законодавчу базу для регулювання цієї сфери.

Розгляд складових фінансової безпеки держави в контексті справляння податків підкреслює необхідність інтегрованого підходу до управління фінансами. Справедливість, ефективність, прозорість та ефективні контрольні механізми стають важливими елементами стратегії, спрямованої на підтримку фінансової стійкості та сталого розвитку держави через оптимізацію податкової політики.

Ключові слова: фінансова безпека, засади фінансової безпеки держави, справляння податків та зборів, сталий розвиток держави.

In this article, the author considered, in particular, but not exclusively, the theoretical aspects of the doctrinal approach to ensuring the financial security of the state in the context of the focus on paying taxes and fees. Nowadays there are many positions in the doctrine regarding the definition of the concept of financial security and its content, as well as a large number of normative and legal acts related to the regulation of various areas of financial security. Since ensuring the appropriate level of financial security is a mandatory condition for its functioning, it is necessary to establish the internal and external balance of its subsystems with the help of regulatory and legal regulation. Taking into account foreign experience and already existing Ukrainian legislation, the author proposes to develop a law that would combine all provisions related to the functioning of financial security. The law must contain information about the concept of financial security and its content; about the regulator of financial security; types and methods of financial control and monitoring, as well as authorized bodies for their implementation, etc. Due to the imperfection of regulatory regulation, threats are created to the financial security of Ukraine, which gives rise to the emergence and spread of economic crime in our country. Among the main offenses related to financial security, one can name non-payment of taxes and concealment of income, fraud with financial resources, artificial increase and maintenance of high prices of goods, concealment of foreign currency in order to increase its price, etc. All this not only needs to be resolved, but it is also important to have an appropriate legal framework for regulating this area.

Consideration of the components of the state financial security in the context of tax administration emphasizes the need for an integrated approach to financial management. Fairness, efficiency, transparency and effective control mechanisms become

important elements of the strategy aimed at supporting the financial stability and sustainable development of the state through the optimization of tax policy.

Key words: *financial security, principles of financial security of the state, administration of taxes and fees, sustainable development of the state.*

Фінансова безпека держави завжди відігравала велику роль у глобалізаційних процесах, а також у необхідності для держави протидіяти загрозам зовнішнього та внутрішнього характеру, що прямо пов'язано з національною безпекою держави. З метою захисту суспільства та інтересів нації, недопущення порушення територіальної цілісності, а також вільного незалежного розвитку держави необхідно забезпечувати належний рівень фінансової безпеки.

Сучасна економічна реальність зумовлює постійний пошук ефективних методів забезпечення фінансової безпеки держави, особливо у контексті збору податків та зборів. Держави впроваджують різноманітні стратегії для забезпечення сталості фінансів та збалансованості бюджету, однак ефективність цих заходів часто залежить від правильно обраної доктрини фінансової безпеки.

Питання фінансової безпеки держави активно розглядалось у дослідженнях таких вітчизняних науковців як С. Кульпінський, С. Мошенський, М. Єрмошенко, О. Барановський, З. Варналій, В. Мунтіян, І. Шлемко. Автори займались дослідженням поняття фінансової безпеки держави, його змісту, основних складових, а також потенційні загрози і шляхи подальшого розвитку.

Перш ніж розглядати засади фінансової безпеки держави, варто почати з розтлумачення самого поняття «фінансова безпека держави», розглянувши позиції науковців.

У сучасній вітчизняній правовій науці поняття фінансової безпеки розглядається з декількох сторін: з позиції ресурсно-функціонального підходу, з боку статичності та у контексті нормативно-правового регулювання. Перший погляд передбачає фінансову безпеку як захищеність інтересів суб'єктів господарювання у фінансовому секторі на всіх рівнях [1, с. 11]. Розглядаючи другу позицію, можна навести приклад, що І. Ф. Шлемко визначає фінансову безпеку держави як стан різноманітних систем (банківської, грошово-кредитної, фінансової, податкової, бюджетної, валютної), для якого характерні стійкість до впливу зовнішніх та внутрішніх негативних факторів, збалансованість, а також можливість забезпечити належне функціонування економічної сфери держави та її розвиток [2, с. 117]. Що стосується нормативно-правової регламентації, то тут досліджуване поняття розглядається як забезпечення

таких умов існування фінансової системи, щоб виключалась можливість направляти фінансові потоки в ті сфери, які не мають законодавчого ґрунту, а також максимально знижувався рівень зловживання наявними фінансовими ресурсами [1, с. 12].

Так, С. Кульчинський розглядає фінансову безпеку як комплекс заходів монетарної та фіскальної політики, спрямований на «досягнення стабільності фінансової системи та створення сприятливого інвестиційного клімату» [2, с. 118].

Варто також звернути увагу на позицію М. Єрмошенко, який вважає фінансову безпеку «станом фінансово-кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання». Автор також зауважує, що фінансова безпека є досить важливою складовою економічної безпеки, а тому підтримка цієї сфери є актуальною проблемою сьогодення [3, с. 267].

Дослідженням цієї теми серед вітчизняних науковців також займався О. Барановський, який пропонував розглядати фінансову безпеку вже не як стан або комплекс заходів, а як «рівень забезпеченості громадянина, домашнього господарства, підприємства, регіону, держави, суспільства, міждержавних утворень фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань» [3, с. 267].

О. Марченко, Я. Пушак та І. Рєвак у своїх наукових працях намагались розтлумачити фінансову безпеку держави з декількох аспектів: 1) захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; 2) достатній рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників, що загрожують національним інтересам у фінансовій сфері; 3) здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [1, с. 13].

Фінансова безпека загалом може розглядатись на мікро- та макрорівні. На мікрорівні вона включає в себе фінансову безпеку підприємств (установ, організацій) та фінансову безпеку домогосподарств (особистості). На макрорівні можна говорити якраз про фінансову безпеку держави,

яка містить різноманітні структурні складові: валютну, грошово-кредитну, боргову, бюджетну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору [4].

Передбачення сталого економічного розвитку та соціально-економічної стабільності держави обумовлені ефективністю системи оподаткування та зборів. У цьому контексті концепція фінансової безпеки визначається як комплекс заходів, спрямованих на підтримання сталого рівня доходів та фінансової стійкості держави шляхом оптимізації податкових та збірних процедур. Доктрина фінансової безпеки є основоположною стратегією, яка визначає принципи, цілі та завдання держави в галузі справляння податків та зборів. Аналіз різних доктринальних підходів дозволяє зрозуміти, як країни обирають свої вектори дії щодо оподаткування, спрямовуючись на досягнення максимальної фінансової ефективності та соціальної справедливості.

Якщо говорити про зарубіжних науковців, то, наприклад, Г. Вуд та В. Аллен ототожнюють фінансову безпеку з фінансовою стабільністю на макроекономічному рівні, зазначаючи, що стабільність фінансової системи виступає основою фінансової безпеки загалом [5].

Окрім вищезазначених структурних складових, деякі вчені вважають не менш важливим виділяти фінансову безпеку громадян, оскільки вона тісно взаємопов'язана з безпекою держави. Оскільки індивідуальне може трансформуватись у суспільне тільки у випадку вдалого поєднання інтересів всіх сторін (держави, громадян та суб'єктів господарювання), важливо забезпечити належне функціонування цієї взаємодії [1, с. 17].

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку» національна безпека тлумачиться як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [6]. Можна передбачити, що фінансова безпека держави входить до сфери національної безпеки, хоча й тлумачення досліджуваного поняття Закон не надає. Підтвердженням цього є Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, яка хоч і теж не надає визначення поняття фінансової безпеки, однак містить позицію з приводу необхідної державної політики, яка має бути проведена в різних галузях фінансової безпеки держави.

У Концепції викладено перелік явищ та чинників, які здатні призводити до внутрішніх або зовнішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері. Так, серед зовнішніх загроз виділяють:

обмеженість доступу до міжнародних фінансових ринків; значна залежність від експортно-імпоротної діяльності; погіршення стану зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, зокрема рахунка поточних операцій; значна залежність від зовнішніх кредиторів; вплив світових фінансових криз на фінансову систему держави. Перелік внутрішніх загроз значно ширший, можемо виділити наступні: нестабільність та недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері; нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та відплив капіталу за кордон; відплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату; низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи; збільшення обсягу державного боргу; тінізація економіки; недостатній рівень золотовалютних резервів; значний рівень доларизації економіки; істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не обумовлені дією макроекономічних факторів; слабкий розвиток фондового ринку, зокрема в частині застосування механізмів обліку та переходу прав власності на цінні папери, а також забезпечення захисту прав інвесторів на фондовому ринку; недостатній рівень капіталізації фінансової системи [7].

Однією з ключових складових фінансової безпеки є податкова стабільність, яка визначається здатністю держави утримувати сталі доходи з оподаткування незалежно від змін у економічних умовах. Висока податкова стабільність сприяє підтриманню бюджетної рівноваги та позитивно впливає на довгострокову фінансову стійкість країни. Для досягнення фінансової безпеки необхідно прагнути до справедливості та ефективності в системі оподаткування. Справедлива податкова політика передбачає розподіл податкового навантаження з урахуванням соціальних та економічних реалій, забезпечуючи більший внесок від тих, хто має більше. Ефективність податкової системи, у свою чергу, означає оптимальне збирання доходів з урахуванням мінімальних витрат та адміністративної складності.

Фінансова безпека також включає в себе прозорість та правову стабільність податкового законодавства. Чіткі та прозорі правила сприяють довірі до системи оподаткування, спонукаючи платників податків дотримуватися норм та уникати податкових ризиків. Це важливо для забезпечення стійкості та привабливості країни для інвесторів. Забезпечення фінансової безпеки держави передбачає належні механізми контролю та профілактики ухилення від сплати податків. Роз-

винуті системи аудиту та моніторингу дозволяють ефективно виявляти порушення податкового законодавства, а також надають можливість вчасно реагувати на зміни у економічному середовищі.

Зазначений Закон «Про національну безпеку України» прийшов на заміну Закону «Про основи національної безпеки України», який був прийнятий у 2003 році. Ці закони значно відрізняються один від одного, оскільки у першому поняття національної безпеки трактувалось значно ширше: як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах...» [8]. Можна побачити, що в новому Законі національна безпека розглядається більш у оборонному аспекті. Більшість тих загроз, які окреслювались цим Законом, не нейтралізувались, а тому ця сфера й досі залишається досить актуальною для нашої держави.

Оскільки Законом України «Про основи національної безпеки України» також передбачались розробка та затвердження Стратегії національної безпеки України з метою реагування на внутрішні та зовнішні загрози, не можна не згадати Стратегію національної безпеки України від 12.02.2007 року [9] та від 26.05.2015 року [10], які містили переліки актуальних загроз для держави. Так, документи окреслили перелік напрямів державної політики у цій сфері (наприклад, забезпечення економічної безпеки шляхом створення умов для подолання бідності та надмірного майнового розшарування в суспільстві; наближення соціальних стандартів до рівня держав-членів ЄС; досягнення економічних критеріїв, які є необхідними для інтеграції України в ЄС тощо), однак якихось чітких кроків, як цього досягти, зазначені Стратегії не передбачають [10].

Окрім вищезазначених нормативно-правових актів, які стосуються національної безпеки, також варто звернути увагу на такі документи, які в рамках сфери фінансової безпеки держави регулюють фінансові ринки і фінансову систему в цілому. Серед них розрізняють комплексні закони (Закони України «Про банки і банківську діяльність», «Про місцеве самоврядування» тощо) та суто фінансові закони (наприклад, Податковий та Бюджетний кодекси України, Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг») [1, с. 58]. Крім цього, не можна не згадати про Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню теро-

ризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який можна сміливо відносити до такого, що здатен гарантувати фінансову безпеку держави шляхом впровадження фінансового моніторингу та юридичної відповідальності за порушення законодавства у цій сфері [11].

Також нещодавно, у 2021 році, був прийнятий Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», який став досить вагомим кроком на шляху до підвищення рівня економічної безпеки в цілому. Відповідно до статті 1 Закону Бюро економічної безпеки України є центральним органом виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Згідно зі статтею 4 основними завданнями Бюро є виявлення та оцінювання зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних, надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки тощо [12].

Таким чином, зважаючи на всі вищезгадані нормативно-правові акти, можна дійти висновку, що єдиного документа, який би містив положення, пов'язані з реалізацією політики у сфері фінансової безпеки держави, немає. Це значно ускладнює розуміння, яким чином варто реформувати нині існуючу правову систему, щоб підвищити рівень цієї безпеки.

Для того, щоб розуміти, який зміст повинен мати такий нормативно-правовий акт, варто проаналізувати зарубіжний досвід. У Німеччині, наприклад, немає спеціального законодавства, покликаного реалізувати завдання економічної безпеки, однак всі наявні загрози відображаються в директивах Міністерства оборони, де окреслюються основні методи державного контролю у сфері фінансової безпеки в тому числі [13, с. 89].

Законодавча база Іспанії містить різноманітні програми економічного розвитку та закони, пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки в різних сферах (стимулювання інвестиційної діяльності, регулювання валютного контролю тощо). Серед законів можна виділити наступні: Закон «Про економічну стабільність», «Про фінансові ринки», «Про боротьбу зі шахрайством та економічною злочинністю», «Про контроль над іноземними інвестиціями» тощо [14, с. 92].

У Франції діють Закон «Про національну безпеку» та Закон «Про фінансову безпеку». У першому відображаються положення, пов'язані загалом з економічною безпекою, де визначено основні напрямки діяльності: мінімізація вну-

трішніх та зовнішніх загроз, а також зовнішньої залежності в найбільш вагомих секторах економіки; посилення стійкості господарського сектору держави; підвищення рівня самостійності зовнішньої політики [13, с. 89].

Що стосується Закону «Про фінансову безпеку», то він містить положення, що стосуються різних аспектів фінансової діяльності, зокрема банківської сфери, капітальних ринків, фінансових звітів, аудиту та регулювання фінансового сектору. Закон включає в себе 4 розділи: щодо модернізації органів нагляду, безпеки вкладників та страхувальників, модернізації обов'язкового аудиту рахунків та їх прозорості та положення, що стосуються заморських територій. Кожен з розділів включає в себе глави, які деталізують кожну зі сфер, які окреслюються в Законі. Так, Розділ 1 включає в себе норми, пов'язані з органами фінансових ринків, а також регуляторні органи для страхових компаній, кредитний установ та інвестиційних компаній. Розділ 2 стосується реформування в банківській та фінансовій сфері, безпеки заощадників та вкладників, а також заходів щодо інститутів спільного інвестування в переказні цінні папери та компаній з управління. Крім цього Розділ містить положення, пов'язані з безпекою страхувальника, а саме: гарантійний фонд обов'язкового страхування від заподіяної шкоди, положення про страхування транспортних засобів та інформація та захист тих, хто укладає договори страхування життя. Розділ 3 присвячено нормам, пов'язаним з юридичним аудитом рахунків та прозорістю в компаніях [15].

Багато держав світу не мають специфічного законодавства, пов'язаного з фінансовою безпекою. Наприклад, в Латвії, Литві та Естонії законодавче забезпечення цієї сфери орієнтується на відповідні нормативно-правові акти ЄС. Країни Центральної Європи (Чехія, Болгарія, Угорщина, Польща, Словачія) характеризуються такою ж відсутністю спеціальної законодавчої бази щодо забезпечення фінансової безпеки. Однак коли виникає потреба вирішити якусь проблему, держава враховує геополітичну ситуацію, вектор і стратегію розвитку економіки згідно з тенденціями еволюційних процесів світу, а також напрями економічних реформ [16, с. 176].

Таким чином, через недосконалість нормативного врегулювання, створюються загрози фінансовій безпеці України, що породжує виникнення та поширення економічної злочинності в нашій державі. Серед основних правопорушень, пов'язаних з фінансовою безпекою, можна назвати несплату податків та приховування доходів, шахрайство

з фінансовими ресурсами, штучне підвищення та утримання високих цін на товари, приховування іноземної валюти з метою збільшення ціни на неї тощо. Все це і не тільки потребує вирішення, а тому важливо мати належну законодавчу базу для регулювання цієї сфери.

Якщо говорити безпосередньо про фінансову безпеку держави в сфері справляння податків та зборів, то варто зазначити, що вона може бути розглянута як система заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення сталості фінансових ресурсів держави та ефективного функціонування системи оподаткування. Фінансова безпека в контексті справляння податків вимагає поєднання елементів надійності, стійкості та гнучкості. Надійність включає в себе сталість потоків податкових надходжень, що є критично важливим для фінансової стабільності держави. Стійкість передбачає здатність фінансової системи витримувати негативні впливи економічних коливань, забезпечуючи стабільний потік доходів. Гнучкість визначається здатністю системи адаптуватися до змін у соціально-економічному середовищі та оперативно реагувати на виклики та загрози.

Фінансова безпека також передбачає раціональне використання податкових ресурсів для забезпечення соціальної справедливості та економічної ефективності. Це включає в себе розробку та впровадження прозорих та прогресивних податкових систем, спрямованих на зменшення нерівності та стимулювання економічного зростання. Важливим аспектом фінансової безпеки є також відкритість та співпраця з платниками податків. Забезпечення прозорості податкових процесів та взаємодії з громадянами та підприємствами сприяє високому рівню довіри до системи оподаткування, що в свою чергу підтримує ефективність та стійкість доходів держави.

Узагальнюючи, фінансова безпека в контексті справляння податків та зборів – це комплексна система заходів, спрямованих на підтримання стійкості та надійності фінансових ресурсів, забезпечення справедливості та прозорості податкової системи, а також гнучкості в умовах змін у соціально-економічному середовищі.

Наразі Україна потребує запровадження Закону «Про основи фінансової безпеки України», який об'єднає ті положення, що розширені по різних нормативно-правових актах. Закон повинен містити інформацію про поняття фінансової безпеки та його зміст; про регулятора фінансової безпеки; види та методи фінансово контролю та моніторингу, а також уповноважених органів для їх здійснення; суб'єкти, уповноважені забезпечувати

фінансову безпеку, а також їх права та обов'язки; складові фінансової безпеки та державна політика, що повинна проводитись щодо їх безпеки. Таким чином необхідно систематизувати всі існуючі норми, пов'язані з цією сферою, а також заповнити наявні прогалини в законодавстві, щоб рівень фінансової безпеки нашої держави кожного дня збільшувався.

Висновки. Станом на сьогодні в доктрині існує багато позицій з приводу визначення поняття фінансової безпеки та його змісту, а також велика кількість нормативно-правових актів, пов'язаних з регулюванням різних сфер фінансової безпеки. Оскільки забезпечення належного рівня фінансової безпеки є обов'язковою умовою її функці-

онування, необхідно налагодити внутрішню та зовнішню збалансованість її підсистем за допомогою нормативно-правового регулювання. Враховуючи зарубіжний досвід та вже існуюче українське законодавство, пропонується розробити закон, який об'єднував би всі положення, пов'язані з функціонуванням фінансової безпеки.

Розгляд складових фінансової безпеки держави в контексті справляння податків підкреслює необхідність інтегрованого підходу до управління фінансами. Справедливість, ефективність, прозорість та ефективні контрольні механізми стають важливими елементами стратегії, спрямованої на підтримку фінансової стійкості та сталого розвитку держави через оптимізацію податкової політики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.
2. Семенов А.Ю., Хомутенко А.В., Барвінок В.Ю. Сутність та значення фінансової безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 29. С. 117–120.
3. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. № 12. С. 266–272.
4. Ладюк О.Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>;
5. Михайлюк В.В. Еволюція поняття фінансова безпека держави в глобальних умовах розвитку. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3359>
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
7. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 569-р. *Офіційний вісник України*. 2012. № 62. Ст. 156.
8. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 №964-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. С. 351.
9. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України № 105/2007 від 12.02.2007 року. *Офіційний вісник України*. 2007. № 11. С. 7.
10. Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 287/2015 від 26.05.2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 43. С. 14.
11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст. 5.
12. Про Бюро економічної безпеки: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 2.
13. Риков В.В. Державна політика гарантій економічної безпеки: зарубіжний досвід. Публічне управління та адміністрування в Україні. 2020. № 17. С. 86–90.
14. Люх В.В. Зарубіжний досвід діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 1. С. 89–96.
15. Loi française n° 2003-706 du 1 août 2003 de sécurité financière. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000428977/?isSuggest=true>
16. Правдюк А.Л. Особливості законодавчого забезпечення економічної безпеки країни. *Інформація і право*. 2021. № 2(37). С. 170–182.